

انداختن نردبان

استراتژی توسعه در چشم اندازی تاریخی

نویسنده:

هاجون چانگ

مترجمان:

دکتر زهرا کریمی موغاری

(عضو هیأت علمی دانشگاه مازندران)

دکتر جواد براتی

(عضو هیأت علمی جهاد دانشگاهی مشهد)

دکتر محمد عبدی سیدکلایی

(عضو هیأت علمی دانشگاه مازندران)

۱۳۹۹

چانگ، ها-جون، ۱۹۶۳ - م. Chang, Ha-Joon	سرشناسه:
انداختن نردبان: استراتژی توسعه در چشم اندازی تاریخی / نویسنده هاجون چانگ؛ مترجمان زهرا کریمی موغاری، جواد براتی، محمد عبدی سیدکلایی.	عنوان و نام پدیدآور:
مشهد: جهاد دانشگاهی، واحد مشهد، انتشارات، ۱۳۹۹.	مشخصات نشر:
۱۹۰ ص.	مشخصات ظاهری:
978-964-324-423-1: ۴۹۰۰۰۰ ریال	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست‌نویسی:
عنوان اصلی: Kicking away the ladder: development strategy in historical perspective, 2002.	یادداشت:
کتابنامه: ص. [۱۷۹] - ۱۹۰.	یادداشت:
استراتژی توسعه در چشم اندازی تاریخی.	عنوان دیگر:
اقتصاد بین‌الملل	موضوع:
International economic relations	موضوع:
رشد اقتصادی -- جنبه‌های سیاسی	موضوع:
Economic development -- Political aspects	موضوع:
رشد اقتصادی -- تاریخ	موضوع:
Economic development -- History	موضوع:
کریمی موغاری، زهرا، ۱۳۳۵ - مترجم	شناسه افزوده:
براتی، جواد، ۱۳۶۰ - مترجم	شناسه افزوده:
عبدی سیدکلایی، محمد، ۱۳۵۸ - مترجم	شناسه افزوده:
جهاد دانشگاهی. واحد مشهد. انتشارات	شناسه افزوده:
HF ۱۳۵۹	رده‌بندی کنگره:
۳۳۸/۹۰۰۹۱۷۲۴	رده‌بندی دیویی:
۷۴۰۴۳۲۳	شماره کتابشناسی ملی:
فیبا	وضعیت رکورد:

انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد

مشهد، میدان آزادی، پردیس دانشگاه، سازمان مرکزی جهاد دانشگاهی خراسان رضوی

ص.پ. ۱۳۷۶-۹۱۷۷۵ تلفن: ۳۸۸۳۲۳۶۷ دفترپخش: ۳۸۸۴۲۲۳۰

www.jdmpress.com

info@jdmpress.com

انداختن نردبان؛ استراتژی توسعه در چشم اندازی تاریخی

نوشته: هاجون چانگ

مترجمان: زهرا کریمی موغاری، جواد براتی، محمد عبدی سیدکلایی

آماده‌سازی: واحد فنی دفتر نشر / چاپ: نیکو؛ صحافی: حافظ

چاپ اول ۱۳۹۹ / ۵۰۰ نسخه / شماره نشر ۵۶۶

ISBN: 978-964-324-423-1

شابک: ۱-۴۲۳-۳۲۴-۹۶۴-۹۷۸

کلیه حقوق نشر برای ناشر محفوظ است.

قیمت: ۴۹۰/۰۰۰ ریال

به نام خداوند جان و خرد

کتاب بزرگترین دستاورد فرهنگی بشر است. دانش بشری وامدار هزاران هزار کتابی است که در طول تاریخ با رنج و تلاش فراوان گرد آمده‌اند. کتاب تداوم معرفت علمی انسان است که سرانجام به گسترش مرزهای دانش و بروز دگرگونی‌های تمدنی می‌انجامد.

جهاد دانشگاهی مشهد بر این باور است که نخستین گام در راه بهبود ساختارهای اقتصادی- اجتماعی و توسعه کشور، دستیابی به تازه‌های دانش و نشر یافته‌های پژوهشگران است. کتاب حاضر پانصد و شصت و ششمین اثری است که با همین رویکرد منتشر می‌شود. رهنمودهای خوانندگان فرهیخته می‌تواند ما را در ارتقای سطح کیفی و کمی این آثار یاری نماید.

انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد

فهرست

پیشگفتار مترجمان	۷
۱. کشورهای ثروتمند به راستی چگونه ثروتمند شدند؟	۹
۱-۱ مقدمه	۹
۲-۱ برخی مباحث روش شناختی: درس هایی از تاریخ	۱۱
۳-۱ فصل ها	۱۸
۴-۱ هشدار سلامتی	۲۰
یادداشت ها	۲۰
۲. سیاست های توسعه اقتصادی: سیاست های صنعتی، تجاری و فناوری از منظر تاریخی ۲۳	۲۳
۱-۲ مقدمه	۲۳
۲-۲ استراتژی های دستیابی به موقعیت بهتر	۲۹
۱-۲-۲ بریتانیا	۲۹
۲-۲-۲ ایالات متحده آمریکا	۳۴
۳-۲-۲ آلمان	۴۲
۴-۲-۲ فرانسه	۴۶
۵-۲-۲ سوئد	۴۹
۶-۲-۲ سایر اقتصادهای کوچک اروپایی	۵۲
۷-۲-۲ ژاپن و کشورهای تازه صنعتی شده آسیای شرقی	۵۶
۳-۲ استراتژی حفظ برتری توسط کشور پیشرو و عکس العمل کشورهای پیرو	۶۱
۱-۳-۲ مستعمرات	۶۲
۲-۳-۲ کشورهای نیمه مستعمره	۶۳
۳-۳-۲ کشورهای رقیب	۶۵
۴-۲ سیاست های توسعه صنعتی: برخی افسانه ها و درس های تاریخی	۶۹

- ۱-۴-۲ برخی افسانه‌های تاریخی و حقایقی در مورد سیاست‌ها در زمان‌های گذشته ۷۰
- ۲-۴-۲ نه فقط تعرفه؛ مدل‌های گوناگون توسعه صنایع نوپا ۷۵
- ۳-۴-۲ مقایسه با کشورهای در حال توسعه امروزی ۷۶
- یادداشت‌ها ۷۹

۳. نهادها و توسعه اقتصادی: «حکمرانی خوب» از منظر تاریخی ۹۴

- ۱-۳ مقدمه ۹۴
- ۲-۳ تاریخچه تحولات نهادی در کشورهای توسعه‌یافته ۹۶
- ۱-۲-۳ دموکراسی ۹۶
- ۲-۲-۳ نظام اداری و دستگاه قضایی ۱۰۲
- ۳-۲-۳ رژیم‌های حقوق مالکیت ۱۰۸
- ۴-۲-۳ حکمرانی شرکتی ۱۱۲
- ۵-۲-۳ نهادهای مالی ۱۲۰
- ۶-۲-۳ نهادهای کارگری و رفاه اجتماعی ۱۲۹
- ۳-۳ توسعه نهادی در کشورهای در حال توسعه از گذشته تا به امروز ۱۳۹
- ۱-۳-۳ دورنمایی از سیر تاریخی توسعه نهادی در کشورهای صنعتی ۱۳۹
- ۲-۳-۳ مسیر طولانی و پر پیچ‌وخم توسعه نهادی ۱۴۴
- ۳-۳-۳ مقایسه با کشورهای در حال توسعه کنونی ۱۴۸
- یادداشت‌ها ۱۵۱

۴. درس‌هایی برای امروز ۱۶۱

- ۱-۴ مقدمه ۱۶۱
- ۲-۴ بازنگری در سیاست‌های اقتصادی برای توسعه ۱۶۱
- ۳-۴ بازنگری در توسعه نهادی ۱۶۵
- ۴-۴ انتقادهای محتمل ۱۷۱
- ۵-۴ سخن پایانی ۱۷۵
- یادداشت‌ها ۱۷۷

منابع ۱۸۱

پیشگفتار مترجمان

با کتاب «انداختن نردبان» در سال ۲۰۰۵ در یک کنفرانس بین‌المللی آشنا شدیم، وقتی سخنران با اشتیاق از یافته‌های تاریخی هاجون چانگ که در این کتاب انعکاس یافته سخن می‌گفت. بعد در همان سال نویسنده جوان کره‌ای را دیدیم که بر تجارب تاریخی کشورهای صنعتی در حمایت از صنایع نوپا تأکید می‌کرد. این کتاب چند دوره در کلاس‌های دکتری مورد بحث و گفتگو قرار گرفت. بسیاری از دانشجویان مطالب ارائه‌شده در این کتاب را با اشتیاق دنبال می‌کردند. همین انگیزه‌ای شد که کتاب را به صورت مشترک ترجمه کنیم. عامل مهم دیگری که ما را به آثار هاجون چانگ، از جمله کتاب «انداختن نردبان» علاقه‌مند کرد، نگرانی از عدم امکان ایجاد نهادهای باکیفیت در کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران بود. به عنوان افرادی علاقمند به اقتصاد نهادگرا، نقش نهادها در توسعه اقتصادی را بسیار تعیین‌کننده می‌دانستیم، ولی باور داشتیم که موانع نهادی را نمی‌توان به سرعت از میان برد. هاجون چانگ با مطالعه تاریخ کشورهای صنعتی پیشرفته نشان می‌دهد که این کشورها در مراحل اولیه توسعه اقتصادی عموماً از وجود نهادهای مناسب بهره‌ای نداشتند. حق رأی عمومی وجود نداشت، فساد و خویشاوندسالاری رواج داشت، قضات مستقل نبودند، بانک مرکزی هنوز ایجاد نشده بود، و غیره. با این حال، نهادهای خوب در فرایند توسعه اقتصادی و در گذر زمانی نسبتاً طولانی شکل گرفتند.

مصادق صحت نظر هاجون چانگ، توسعه اقتصادی بیرهای آسیایی مانند کره و تایوان است که در شرایط دیکتاتوری نظامی و فقدان نهادهای دموکراتیک تحولات اقتصادی بزرگی را تجربه کردند و توسعه صنعتی راه را برای شکل‌گیری نهادهای خوب گشود.

بسیاری از ایرانیان بر این باورند که مشکلات فرهنگی و فقدان نهادهای مناسب موانع اصلی توسعه کشور هستند. براساس رهنمودهای این کتاب، چنانچه دولت با برنامه‌ای صحیح توسعه صنعتی را در اولویت قرار دهد، با وجود تمامی مشکلات نهادی، می‌توان به توسعه دست یافت و توسعه اقتصادی به نوبه خود تسریع‌کننده و تسهیل‌کننده تحولات نهادی است.

کتاب حاضر، ترجمه یکی از مشهورترین آثار هاجون چانگ، اقتصاددان سرشناس حوزه توسعه اقتصادی است که در عرصه جهانی مورد استقبال گسترده‌ای قرار گرفته است. این کتاب با رویکردی

انتقادی به سیاست‌های اقتصادی و توصیه‌های نهادی که از سوی کشورهای توسعه‌یافته به کشورهای در حال توسعه دیکته می‌شود، تلاش می‌کند واقعیت‌های توسعه اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته را با نگاهی تاریخی بازگو کند. برای این منظور، تلاش بسیاری صورت گرفته است که تا حد امکان، مطالب و مستندات تاریخی مربوط به توسعه اقتصادی این کشورها را گردآوری کرده و مورد تحلیل و بررسی قرار دهد. آنچه که این کتاب بدان تأکید می‌کند، رفتار کشورهای توسعه‌یافته (در قالب سیاست‌ها و توصیه‌های نهادی) است که آن‌را به مثابه انداختن نردبانی می‌داند که خود از آن بالا رفته‌اند.

هاجون چانگ رقابت را نه تنها در فضای اقتصادی، بلکه در فضای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری اقتصادی بررسی می‌کند و تأکید دارد که کشورهایی که توانسته‌اند به جایگاه برتری از توسعه دست یابند، به دلیل منافع بوده که از موقعیت «انحصاری» عاید آنها می‌شود، کشورهای پیشرفته نمی‌خواهند که کشورهای در حال توسعه بدان جایگاه دست یابند.

آنچه ترجمه این کتاب را برای جامعه علمی و علاقه‌مندان به مباحث توسعه اقتصادی مفید می‌سازد، دو ویژگی مهم است: نخست این که، دیدگاه انتقادی این کتاب نسبت به آنچه دانشجویان و مدرسین اقتصادی عموماً آن‌را مفروض و غیرقابل انکار می‌دانند، می‌تواند ذهن‌ها را به چالش بکشد و اقتصاددانان و به‌ویژه دانشجویان دکتری رشته اقتصاد را با دیدگاه‌های بسیار متفاوتی آشنا سازد و جرأت اظهارنظر و انتقاد را به متفکرین این حوزه بدهد. دوم این که، این کتاب برای شرایط فعلی اقتصاد ایران بسیار سودمند و جالب توجه است. این نتیجه‌گیری قابل استنتاج است که فشارهای مختلفی که از سوی کشورهای توسعه‌یافته و نهادهای بین‌المللی به کشورهای در حال توسعه وارد می‌شود تا آن‌گونه که آنها می‌خواهند رفتار کنند، نه به سود کشورهای در حال توسعه بلکه کاملاً در جهت منافع کشورهای توسعه‌یافته است. کتاب حاضر، این نتیجه‌گیری را با بیان تاریخی و دلایل کاملاً موثق بیان می‌کند.

این کتاب، برای تمامی اندیشمندان و علاقه‌مندان به مباحث توسعه اقتصادی در تمامی سطوح تحصیلی، به‌ویژه دانشجویان دوره دکتری اقتصاد، قابل استفاده است و قطعاً بر دانش خوانندگان آن خواهد افزود. به‌نقد کشیدن توصیه‌های نهادهای سیاست‌گذاری توسعه بین‌المللی (شامل بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، و سازمان تجارت جهانی) در خصوص «نهادهای خوب» (شامل دموکراسی، نظام اداری و قضایی، حقوق مالکیت، حکمرانی شرکتی، نهادهای مالی و نهادهای رفاهی) و «سیاست‌های خوب»، (شامل سیاست‌های آزادسازی، مقررات زدایی، و خصوصی‌سازی) بسیار ضروری است. امید است ترجمه این کتاب و قرارگیری آن در اختیار مشتاقان عرصه علم و دانش حوزه اقتصاد، بتواند آنها را به تکاپو وادارد و گامی مثبت در جهت توسعه اقتصادی کشور عزیزمان، ایران، باشد.

مترجمان